

BAKİ SÜHA EDİBOĞLU ve ESERLERİ

Sefa YÜCE*

Özet: Her devir kendi değer yargısını, edebî anlayışını ve zihniyet dünyasını oluşturur. Şair, bu zihniyet dünyasının dil mimarıdır. O, dili bozar, dönüştürür ve onu tekrar biçimlendirir. Şair, oluşturduğu bu dille yeni dünyaların kapılarını aralar. Cumhuriyet dönemi şairlerinden Baki Süha da, şiirleriyle kendi döneminde yeni ve farklı bir ses olmaya çalışır. Saf şiir anlayışını benimseyen şair, naif şiirleriyle dikkat çeker.

Şiirde, hece gelenegini devam ettiren Baki Süha Ediboğlu, sadece şairliği ile değil, aynı zamanda hikâyeci, gazeteci, program yapımcısı ve TRT spikeri kimliği ile de tanınır. Bu çalışmada, Baki Süha Ediboğlu'nun güfteleri, şiir estetiği ve şiir anlayışı üzerinde duruldu. Ayrıca onun hikâyeleri ve diğer eserleri de değerlendirilmeye çalışıldı.

Anahtar kelimeler: Baki Süha Ediboğlu, Şiir Anlayışı, Bestelenmiş Şiirler, Sel Geliyor, Hatıralar.

Baki Süha Ediboğlu and his Works

Abstract: Each era forms its own value judgements, literary insights and mentality. Poet is the language architect of this mentality. He breaks, transforms and reshapes the language, and starts a new world with this language. Baki Süha, one of the poets of the Turkish Republican period, tries to be the pioneer of a new and different style. The poet, who adopts purist poetry, draws attention with his naive poetry.

Baki Süha Ediboğlu, who sustained syllable conventions (meter) in poetry, is known not only with his poetry, but also as a story writer, a producer of radio programs and a radio presenter. This study aims to elaborate the aesthetics in Baki Süha's poetry and his poetic sense. With this aim in mind, his composed poems were found in the music archives of TRT (Turkish Radio and Television Corporation) and their tunes were determined. Additionally, all his poems were analyzed structurally. In our analysis, we also considered Baki Süha's stories and other works along with his poems.

Keywords: Baki Süha Ediboglu, Poetic Sense, Composed Poems.

Giriş

Şair ve yazar, Baki Süha Ediboğlu 1912 yılında Antalya'da doğar. Babası Evkaf memuru Ahmet Edip Bey, annesi Remziye Hanım'dır. Ediboğlu, ilköğrenimini

* Doç. Dr. Gazi Üniversitesi. E-posta: sefayuce@hotmail.com.

Antalya'da tamamlar. İstanbul'a gelir. 1936 yılında İstanbul Hayriye Lisesinden mezun olur. Baki Süha, bir süre Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesine devam eder. Fakat okulu bitirmeden ayrılır. Okul sonrası *Tan*, *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde sekreter ve yazar olarak çalışır. Ankara Radyosu ve Basın Yayın Umum Müdürlüğünde görev alır. Baki Süha, bir süre sonra İstanbul'a geri döner. İstanbul Radyosunda Baş spikerlik, Söz ve Temsil Yayınları Şefliği ile Radyo Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunur (Ediboğlu, 1980:451-452). Ayrıca kendisi İstanbul Radyosundan sonra İzmir Radyosunda da Müdürlük yapar. Televizyon uygulaması için bir yıl süreyle Londra'ya gönderilir. Evli ve iki çocuk babası olan Baki Süha 15 Eylül 1972 yılında İstanbul'da vefat eder.

1. Şiirleri

Baki Süha, şiirlerini *Servet-i Fünun* (1929), *Uyanış* (1929), *Ülkü*, *Varlık*, *Aile* (1942-1948), *Cumhuriyet* gibi dergi ve gazetelerde yayımlar (Ediboğlu 1980: 452). O, dergi ve gazetelerde yayımladıkları bu şiirlerini *Cenup* (1942), *Gece Yağmuru* (1947), *İşaret* (1953), *Karanlıkta Geçen Gemiler* (1958) adlı kitaplarında toplar. Onun ilk şiir kitabı *Cenup*'ta yirmi sekiz, *Gece Yağmur*'unda on dört, *İşaret*'te elli dokuz ve *Karanlıkta Geçen Gemiler*'de otuz beş şiir yer alır. Baki Süha, şiirlerinde özlem, aşk, tabiat, Akdeniz ve kötümserlik temalarını işler. Ayrıca onun şiirlerinde ferdi temalar da önemli bir yer tutar

1.1. Ferdi Temalar

Şiirimizde, özellikle 1920'li yılların başından itibaren *saf şiire* has bir duyuş tarzı kendini iyice belli eder. Bu grupta yer alanlar ferdi duygularını, psikolojik hâllerini, mensubu buldukları toplumun kıymet hükümlerinden kaynağını alan duyuş tarzını, şiire has seziş ve duyuş tarzıyla sanat dünyamızı zenginleştirmeye çalışırlar (Aktaş 2011: 487). Baki Süha Ediboğlu da bu duyuş tarzına sahip olan şairlerden biridir. O, Türk şiirinde yönlendirici kimliği ve poetik tutumu ile öne çıkmaz. Baki Süha, Türk şiirinde kendine has duyuş tarzıyla yer edinmeye çalışır.

Baki Süha'nın şiirlerinde hece şairlerinin etkileri belirgin bir biçimde görülür. Birinci kuşak olarak nitelendirdiğimiz *Beş Hececiler*'in onun şiirinin inşasında önemli katkıları vardır. Ayrıca kendi kuşağı içinde yer alan ve hece geleneğinin devamı olan Cahit Sıtkı, Ziya Osman Saba, Ahmet Muhip ve Ahmet Kutsi'nin şiir anlayışları arasında da benzerlikler söz konusudur. Baki Süha, ferdi duygularını ifade ettiği şiirlerinde soyut bir aşk anlayışını estetize eder. Onun bu şiirlerinde lirizm ön plana çıkar. O, aşk temalı şiirlerinde sevgiliyi açıkça belirtmez, onu örtük olarak anlatmayı tercih eder:

Aşk Türküsü

.....
Uzak bahçelerden dağılan hüznün
İçimde bir ilâh gibidir yüzün.
Sonsuz ülkesinde gece kaderin
Bir musiki başlar çıplak ve derin.

(*Gece Yağmuru*, 23s.)

Bu şiirde, Divan şiirine yakın bir sevgili anlayışından söz edilebilir. Baki Süha, *Kara Sevda* başlıklı şiirinde de yine belirsiz bir sevgiliden bahseder. Biz, bu sevgiliyi, beyaz ellerinden ve aydınlık göğsünden anlar ve onu bir varlık olarak somutlaştırırız:

Seni düşünüyorum seni, beyaz ellerin

Gözlerini kapıyor ıslak melteme karşı

.....(*Kara Sevda, İşaret*, 20 s.)

II

Göğsümü parçalayan aşkın/Güzelliği boyunca

Dağlarda bulduğum kokun/Sularda yitirdiğim gölgen..

(*Karanlıkta Geçen Gemiler* 7s.)

Şair, bir başka şiirinde İstanbul'a seslenirken "Ne güzel kızların var İstanbul/Onlarsız şiir yazamam" (*Karanlıkta Geçen Gemiler* 33s.) dizelerinde esin kaynağını da açıklamış olur. Baki Süha'nın şiirlerinde en çok işlenen temalardan biri de özlemdir. Şair, memleketi Antalya'ya ayrı bir özlem duyar. Bu özlemin içinde, deniz, çiçekler, portakal bahçeleri, kuşlar, Güvercinlik Mağarası, onun ifadesiyle bütün *cenup* vardır. Şiir kitabına da ismini veren bu şiir, onun evine ve Antalya'ya olan özlemini dile getirir:

"Nerdesin sen ey aradığım şehir...

O merhamet dolu evim ve kuşlar?

.....

Sarhoş kalbim eski bahçelerde

Antalya, sonbahar ve portakallar..."

Şairin, "Anneme Mektup, Kardeşime, Hatıralar, Ayşe Abla, (*Cenup*), Antalya, Körfez, Eski Mektup" (*İşaret*) "Türkiyenin Kokusu, Eski Şarkı, Londralı Sokak Çalgıcıları, Akdeniz, Akdeniz II, Akdeniz III,..." (*Karanlıkta Geçen Gemiler*), teması özlem olan bu şiirler, söylem ve duyarlılık bakımından benzer özellikler taşır. Baki Süha, bazen teselli bulmak için hatıralara sığınır:

"Beni de alın ne olur/Koynunuza hatıralar

Dolanıp kalayım bir an/boynunuza hatıralar..."(*Hatıralar, Cenup* 84.s)

Baki Süha, şiirlerinin birçoğunda mistik duygulara yönelir, hikmetini bilemediği ve anlamakta zorlandığı varlıklar hakkında Allah'tan yardım diler. Ölüler ve mezarlar, onu düşündürür. Bazen onlarla iletişim kurmak ister. Ölen annesine mektup yazar, mezarlara seslenir. Baki Süha'nın ölüm temalı şiirleri: "Hezimet, Sır, Mezarlık, Göklere Seven, Tanrıma,(*Cenup*), Körfezdeki Mezarlık (*İşaret*), Gece Yağmuru (*Gece Yağmuru* 3-4 s.), Gerçektir Öldüğüm (*Karanlıkta Geçen Gemiler*)

... Şairin ulaşmak ve kavuşmak istediği varlık annedir. Ona ulaşamayacağını bilir, fakat yine de ümidini yitirmez:

“Anne... dünya bildiğin gibi/Dümdüz tarlalar, evler, sokaklar./Sokaklarda insanlar, insanlar... Ah... Bense beklemekteyim her gün.” (*Cenup*, Anneme Mektup 70 s.) Baki Süha'nın şiirlerinde karamsarlık duygusu da kendini açıkça belli eder. Bu duygu, II. Dünya Savaşı'nın bir yansımasıdır. Özellikle karamsarlık duygusu, ikinci kuşak hececi şairlerden Cahit Sıtkı'da belirgin bir biçimde görülür. Aynı duyguya, Baki Süha'nın şiirlerinde de tanık oluruz. Ayrıca onun şiirlerinde bariz bir Cahit Sıtkı etkisi görülür. Bu etki tematik olduğu gibi şiir edasında da kendini belli eder:

Olmuyor seni düşünmemek Tanrım/ Ummamak senden medet.
Suyun dibine vardı ayaklarım/ Suyun dibinde zulmet (Bezirci 1983:132).

Rahmet

“Rahmet...kuşları saklayan yuvaya/ Rahmet ölüme varan yuvaya

.....
İkliminden uzak şakıyan saadet/ Şifasız kula el vermiyor vuslat

Rahmet tanrım, devasız kula rahmet” (*Cenup*, 60 s.)

Baki Süha'nın “Vehim, Tanrıma, Atlı, Peyzaj” (*Cenup*), “Gece Yağmuru, Ey dost” (*Gece Yağmuru*), “Sonbahar Şiiri, Musiki,” (*İşaret*) adlı şiirlerinde karamsarlık duygusu hâkimdir.

1.2. Tabiat

Baki Süha'nın şiirlerinde tabiat önemli bir yer tutar. Diyebiliriz ki tabiat en çok işlenen temalardan biridir. Onun bu şiirlerinde öznenin dikkatini mevsimler çeker. “Güz, Karlı Dağlar Arkasında, İçimdeki Bahar, Haziran, Bahçemiz, Bahar Şarkısı, Su” (*Cenup*), “Eylülden Sonra, Ağaç” (*Gece Yağmuru*), “Yaz Günlerinde Bir Yaprak, Sonbahar Günlüğünden Bir Yaprak, Kış Günlüğünden Bir Yaprak, Yalnız Ağaç, Dağ Türküsü, Bahar Düşüncesi, Güz Yaprığı...”(*Karanlıkta Geçen Gemiler*). Şair, tabiata izlenimci bir bakış açısıyla bakar, bazen mevsimleri bir fon olarak kullanır. Bazen de onları içleştirir. Baki Süha, kimi zaman da mutluluğu ve hüznü rüzgârla, yağmurla, çiçekle, paylaşır. Karlı dağlar, ümidini yitirmesine yol açar. Bazen de bu dağlar, onun burnunda tüter. Hasretle aradığı bir sevgili olur. Baki Süha'nın şiirlerinde tabiat bir nevi dile gelir. Onun şiirlerinde sanki büyük bir tabiat sahnesi vardır. Özne, bu sahnede ağaçla, rüzgârla, yağmurla, çiçekle, denizle konuşur, onlarla duygularını paylaşır:

“Bana da anlat gizli derdini ağaç/Başucunda raks eden şu küçük yıldız” (*İşaret* 45 s.)

“Sonbahar... Bahçeler yaprak mahşeri./Başlıyor denizin sihirli raksı.” (*İşaret* 33 s.)

Baki Süha, İstanbul ve İzmir'in semtlerini anlatan şiirler de yazar. Bu şiirlerde, semtlerin hikâyesi anlatılmaz, tasviri yapılmaz. Şair, bir buluttan, rüzgârın sesinden veya bir vapur yolculuğundan etkilenir.

1.3. Bestelenmiş Şiirleri

Baki Süha, iyi bir güfte şairi olarak da tanınır. Eşi Afife Ediboğlu TRT'de ses sanatçısıdır. Uzun yıllar İstanbul, Ankara ve İzmir radyolarında Türk Sanat Müziği icra eder. Tespitimize göre, Baki Süha'nın TRT Repertuarında bestelenmiş on dört şarkısı yer almaktadır:

1. Repertuar no: 1229, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Alâeddin Yavaşca,
Başka söz söylemem aşktan yana ben
Makam: Kürdîli Hicazkâr.
2. Repertuar no: 1408, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Selahattin Pınar,
Beni de alın ne olur koynunuza hatıralar
Makam: Hisâr Buselik.
3. Repertuar no:2497, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Nuri Halil Poyraz,
Bu gece o ince yüzün ve dalgalı saçlarınızla
Makam: Nihâvend.
4. Repertuar no: 4023, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Avni Anıl,
Ey bu bahçelerde esen eski şarkılar neredesiniz
Makam: Kürdîli Hicazkâr.
5. Repertuar no: 4561, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Avni Anıl,
Geceler içinde bir gece seçtik
Makam: Nihâvend.
6. Repertuar no: 5474, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Melahat Pars,
Gözlerinin ışığında yanan pervaneyim
Makam: Uşşâk.
7. Repertuar no: 6366, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Refik Fersan,
Herkes gitti yalnız ben kaldım
Makam: Segâh.
8. Repertuar no: 6574, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Alâeddin Yavaşca,
İçimde bir yangın var sönmüyor bilir misin
Makam: Hicaz.
9. Repertuar no: 6574, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Şekip Ayhan Özışık,
İçimde bir yangın var sönmüyor bilir misin
Makam: Rast.

10. Repertuar no: 6987, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Selâhattin Erköse,
Kapat şu pencereyi aşkımız gizli kalsın
Makam: Muhayyer Kürdî.
11. Repertuar no: 8888, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Cevdet Çağla,
Rûhum bir uzak hâtıranın uğruna yandı
Makam: Hüzzâm.
12. Repertuar no: 8889, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Şerif İçli,
Rûhum bir uzak hâtıranın uğruna yandı
Makam: Uşşâk.
13. Repertuar no: 10629, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Şekip Ayhan Özişik,
Tek resim senden kalan göğsümün üzerinde
Makam: Nihâvend.
14. Repertuar no: 13438, söz: Baki Süha Ediboğlu, bestekâr: Nebahat Üner,
Söyle bu sönen bahçede kalbim sana neyleyim
Makam: Nihâvend.

1.4. Baki Süha'nın Şiirlerinde Yapı

Şiirin formunu oluşturan yapı, nazım şeklini belirleyen dize ve nazım birimi ile ortaya çıkan şekillenmedir. Baki Süha, şiirlerini genellikle dörtlükle yazar. Nadir de olsa çok az şiirinde üçlüklere rastlanır. Hece geleneğinden gelen şair, şiirlerinde hecenin 4+4+3=11, 6+5=11, 4+3= 7, 4+4= 8 veya 5+3=8'li hece ölçüsünü kullanır. Baki Süha, *Karanlıkta Geçen Gemiler* ile *Gece Yağmuru* şiir kitaplarında serbest nazım örneklerine de yer verir. O, serbest form tarzında yazdığı bu şiirlerinde ölçü ve kafiye düzenine bağlı kalmaz.

Baki Süha, şiirde iç uyumu sağlayan ses, ahenk ve ritim unsurlarını önemser. Onun şiirlerinde kafiye ve redif, ahengi sağlayan esas unsurlardır. Şair, şiirlerinde çapraz kafiye düz ve sarmal kafiyeleri tercih eder. Baki Süha, *Cenup* kitabında genellikle çapraz kafiye biçimini, *İşaret*'teki şiirlerinde ise, koşma ve mani tarzı kafiyelere yer verir. Serbest tarzda yazdığı şiirlerinde kafiye kullanmaz. Baki Süha, "Aydınlığımız Üstüne", "Karanlıkta Geçen Gemiler", şiirlerinde herhangi bir vezne, kafiye ve durak düzenine bağlı kalmaz. O, bu dönemde yazdığı "Su, Bahar Düşüncesi" şiirlerini blok tarzda düzenler. Bu tarz şiirde dize bölünmesine başvurulmaz. Şiir, tek blok hâlinde yazılır ve kısmen de olsa kafiyeden istifade edilebilir.

Bir şairi, diğer şairlerden ayıran ve onu farklı kılan dili kullanma biçimidir. Kendine özgü bir üslup oluşturan şair, duygu, düşünce ve hayallerini dil vasıtasıyla okuyucuya aktarır. Şair, bu işlemi yaparken bazen dili dönüştürür, örtük hâle getirir. Bu durum, şair için bir dil kimliği oluşturma ve üslup yaratma biçimidir. Baki Süha,

dile hâkim, onu iyi işlemesini bilen şairlerden biridir. Özellikle onun üslubunun oluşmasında Cahit Sıtkı, Ziya Osman ve Ahmet Kutsi'nin etkileri bariz biçimde görülür. Bununla birlikte Baki Süha, kendi şiir dilini oluşturan şairlerden biridir. Şiir dilinin oluşumunda imge ve simgeler belirleyici rol oynar. Oktay Yivli'ye göre: "Simge ve imge birbirine yakın terimler gibi görünse de aralarında ciddi farklılıklar vardır. İlkinde simgeleyenle simgeleştirilen kavramlar arasında birebir ve değişmeyen bir anam ilişkisi varken imge bulunduğu metne ve okuyucuya göre çeşitlilik ve genişlik kazanır. İmge, birçok unsurun bir araya gelmesiyle hayalî bir görüntü oluşturmak iken simgede, genellikle somut bir unsurun hayalî görüntüleri, soyut kavramları, duyguları, düşünceleri temsil etmesi söz konusudur (Yivli 2011:195)."

Baki Süha'nın şiirlerindeki imge-simgeler, aynı zamanda onun duyuş tarzı ve şairlik yeteneğinin de bir göstergesidir. "Kanat çarpar başıboş hatıra, İkliminden uzak şakıyan saadet, Geceyi boydan boya yırtan rüzgâr, Ağaçlardan yere dökülen huzur, Derin ormanlar boyunca düşünen gökler, Ümidin lacivert ummanlarında..." gibi pek çok dize şiir okurlarının dikkatini çeker. Baki Süha, tabiat temalı şiirlerinde benzer kelimeleri sıkça tekrar eder. "Akşam, musiki, ağaç, yağmur, rüzgâr, gece, bahçe, kuşlar, Akdeniz, gök, toprak, bülbül, bahar, sonbahar, yaprak, güz"... Tabiatı içselleştiren şair, onu zihinsel dünyasında yeniden yoğurur ve biçimler.

Baki Süha, birçok şiirinde öyküleme tekniğini kullanır: "Salacakta, Kömür, Türkiye'nin Kokusu, Artist Selma, Aydınlığımız Üstüne, Yolculuk, İstanbul Yolcusu, Beykoz Sırtlarında" şiirlerinde, mekân, zaman, olaylar ve insanlar birlikte anlatılır. Baki Süha, nahif ve lirik bir şairdir. Onun şiirlerinde lirik duyarlılık okura hemen kendini hissettirir. Saf şiir estetiğini yakın olan Baki Süha, lirik şiirlerinde, aşk, özlem, yalnızlık, ayrılık ve karamsarlığı anlatır. Onun şiir dilinde, dikkat çekici bir sapma görülmez. Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde belirleyici bir özellik de edebî sanat kullanımının önemli ölçüde azaldığıdır. Bununla birlikte *edebî sanatların kullanımı Garip akımının evresinde göreceli olarak artar* (Yivli 2011:199). Baki Süha, şiirlerinde edebî sanatları sınırlı ölçüde kullanır. En belirgin olanları kişileştirme, benzetme, istiare, tevriye ve mecazdır. "Bahçeme gülümseyen rüzgâr" (*Cenup* 58), "Sular mahzun, gökler mağrur" (*Cenup* 59), "Başucunda raks eden küçük yıldız" (*İşaret* 45), "Ey dağdan esen rüzgâr", (*İşaret* 28) "Yüzü güller kadar beyaz ve serin" (*İşaret* 44)...

Baki Süha, dilde, Millî Edebiyat anlayışını, Cumhuriyet döneminde de sürdürür. Bu süreçte, konuşma dili ile yazı dili arasındaki fark kapanır. Söyleyişte süsten arınmış bir sadelik görülür. Bu anlayışın temsilcilerinden biri de Baki Süha'dır. Onun şiirlerinde sokak ağzı ve argo ifadeleri kendine yer bulamaz.

2. Hikâyeleri

Baki Süha Ediboğlu, hikâyelerini tefrika hâlinde 1939 ila 1940 yılları arasında *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlar. 1943 yılında tefrika hâlindeki bu hikâyelerini *Sel Geliyor* adıyla kitaplaştırır. Kitapta: "Sel Geliyor, Ev Sahibimiz, Çabuk Git,

Yağmurdan Kaçarken, Adisababalı, Vehim, Köy Kâtibi, Saydun Melikesi, Esansçı, Bir Piyes, Hakikat, Niçin Gelmiyorsun?, Sahtekâr mı?, Bir Bahar Hikâyesi, Mahalle, Sokak Adamı, Göl Perileri, Hesaplı Macera, Suadın Elleri, İsim Günü, Aksi Tedavi, İlim Farkı, Bir Sürpriz, Ölmek İstiyor musun? Yolculuk "adlarını taşıyan yirmi beş hikâye yer alır.

Sel Geliyor'un kurgusu vakaya dayanan kısa hikâyelerdir. Bu eser, Cumhuriyet dönemi hikâye anlayışının bir yansımasıdır. Bu dönem hikâyelerinde Ömer Seyfettin ve Memduh Şevket Esendal'ın etkisi bariz bir biçimde görülür. Ayrıca yeni hikâye anlayışında Sabahattin Ali, gözlem ve realiteyi ön plana çıkarır. 1930'ların sonunda Baki Süha gibi Cahit Sıtkı da "1935 ila 1947 yılları arasında Cumhuriyet gazetesinde tefrika hâlinde hikâye yazmaya yönelir. Toplam seksen hikâye yayımlar (Sağlık 2003: 73-75)". Baki Süha da, Cahit Sıtkı gibi hikâyelerini yayımlanmak üzere Cumhuriyet gazetesine gönderir. Bu dönemde, hikâye edebî tür olarak şiir ile yarışır hâle gelir.

Sel Geliyor'da sözü edilen hikâyelerin konusu Akdeniz bölgesinin köy, kasaba ve şehirlerinde geçer. Baki Süha'nın hikâyelerinin birçoğu biyografik nitelikler taşır. Ayrıca *Sel Geliyor*'da kurmaca nitelikli hikâyeler de yer alır: "Saydun Melikesi, Bir Piyes, İlim Farkı, Niçin Gelmiyorsun?, Köy Kâtibi, Sahtekâr mı?.." Baki Süha'nın hikâye kişileri; köylü, haciz memuru, öğretmen, jandarma, değirmenci, köy kâtibi, işportacı, ev sahibi, esansçı, kitapçı ve muharrir gibi taşra insanıdır. Onun hikâyelerinde sözü edilen mekânlar, köy, kasaba ve şehirdir. Baki Süha ve M. Ş. Esendal'ın hikâyelerindeki kişiler arasında benzerlikler görülür. Baki Süha, hikâyelerine gözlemlerini, doğup büyüdüğü yörenin gerçeklerini ustalıkla yansıtır. O, bu yönüyle realist bir yazardır.

Baki Süha'nın belirgin özelliklerinden biri de hikâyelerinde betimlemelere geniş yer vermesidir: *Köyün biricik değirmeni, uzaktan Felemenk ressamlarının suluboya kart postallarındaki rahat ve sessiz âlemi hatırlatıyordu. Koyu ve açık yeşilin çeşitleri, Yeleme ovasından gelen hafif ve tatlı bir rüzgârla bazan mat duru bir erguvana, bazan da maviye kaçıyor. Açık ve lekesiz bir gökyüzünün tarlalara verdiği teminatın birkaç dakika sonra iflâs edeceğini kim hatırına getirebilirdi?*(Ediboğlu 1943:3). Baki Süha, bazı hikâyelerinde kişilerin iç dünyasını, psikolojik açmazlarını, iç konuşma tekniğini ile anlatır: *Yillardan beri büyük bir sükunet ve melânkoli içinde yüzen ruhum, hareket ve neşe istiyordu. Gümrük müdürünün otuzuna yakın en büyük kızı Naime içimde hâlâ tahlil edemediğim merhamete yakın bir sevgi hislerini filizlendiriyordu. Zaman zaman evlenip bir yuva kurmak fikri kafamı alt üst ediyordu. Fakat bu düşüncenin otuzunu geçmek üzere bulunan bir kızla tahakkuk edip etmeyeceğini kestiremiyordum* (Ediboğlu 1943:21). Onun bu tarz hikâyelerinde olay örgüsü yer almaz. Bunlar birer durum hikâyesidir.

Baki Süha'nın hikâyelerinde otuzlu yılların karakteristik özelliklerini yansıtan bazı gerçeklerle karşılaşırız. Vergi yüzünden haciz takibine uğrayan köylüler,

okuma yazma bilmeyen insanlar, orman köylerinin sorunları, uyum sorunu yaşayan öğretmenler gibi... Onun hikâyeleri anlatım tekniği açısından ele alındığında, betimleme, psikolojik tahlil, diyalog, hatıra, mektup, öykü anlatma, oyun, metinlerarasılık gibi tekniklerin, bu hikâyelerde başarıyla kullandığını görüyoruz.

Edebî eser, yeni bir dil oluşturma işidir. Nitelikli şair ve yazar, kendi dilini başarıyla dönüştürür. Bu dönüşüm onun üslubunu oluşturur. Her edebî eser için üslup belirleyici bir özelliktir. Hikâye de, şiir gibi dili etkili kullanma sanatıdır. Bu yönüyle her iki tür arasında bir benzerlikler görülür. Baki Süha'nın üslubunda, sağlam cümle kurgusunun varlığı okuyucunun dikkatini dikkat çeker. Onun üslubunda hem günlük konuşmanın yansımaları, hem de edebî dilin yansımaları birbirini bütünler.

Baki Süha, anlatımda uzun ve kısa cümleleri bir arada başarıyla kullanır. Onun cümle kurgusunda anlatım bozukluğu görülmez. Kendisi, hikâye anlatımında izlenimci bir bakış açısına sahiptir. O, çevre ve tabiat tasvirlerini olduğu gibi değil, kendi iç dünyasına yansıyan hâliyle anlatmaya çalışır. Ayrıca Baki Süha'nın hikâye üslubunda ayrıca bir şiir dili tadı vardır:

O gün hava, bahardan çalınmış bir günü yaşıyor gibiydi. Şehrin dört tarafını kuşatan yüksek dağlarda günlerden beri insanın içini üşüten beyaz kefen rengindeki karlar erimiş ve ufak tepelerde koyu nefti yapraklarını dökmeyen bodur maki ağaçları kendini göstermeye başlamıştı.(...) Fakir bir mahalle olan Sucular Başında birbirine çok yakın ve dalları girift kollarla iç içe geçmiş olan yüksek boylu ihtiyar ceviz ağaçları bile yapraklarını dökmek istemiyordu (Ediboğlu 1943: 15).

Baki Süha'nın hikâyelerinde devrik ve eksilteli cümle örneklerine rastlanmaz.

3. Hatıraları

Edebî hatıralar, şair ve yazarların dönemine ışık tutan, o dönemin edebî mahfillerini anlatan ve aynı zamanda insani ilişkilerin boyutlarını irdeleyen önemli eserlerdir. Biz, edebî hatıralarla, şair ve yazarların dışa yansımayan iç dünyalarını aralarız. Çünkü edebî hatıralarda samimiyet, dostluk, biraz da geçmişe özlem vardır. Baki Süha'nın ifadesiyle hatıra yazmak *hem hazin, hem de güzel şey. Hazin tarafı, ölenleri yazarken insan mezarlıkta dolaşmış gibi oluyor. Güzel tarafı da, eski günleri, güzel günleri yeniden yaşamak* (Ediboğlu 1968: 4). Kendisi, Yahya Kemal'e niçin hatıralarını yazmadığını sorunca şu cevabı alır: *Batılı yazar, Doğulu konuşur derdi* (Ediboğlu 1968:3).

Baki Süha, *Bizim Kuşak ve Ötekiler* adlı eserinde otuz altı şairle ilgili hatıralarını anlatır. Bu şairlerin birçoğu kendinden önceki neslin temsilcileridir. Eserde yer alan şairlerin pek çoğu da kendi arkadaşları veya kendine yakın nesildir. Bu şairler: Yahya Kemal, Halit Fahri, Faruk Nafiz, Kemalettin Kâmi, Ahmet Hamdi, Ahmet Kutsi, Ömer Bedrettin, Necip Fazıl, Behçet Kemal, Yaşar Nabi, Ahmet Muhip, Hamit Macit, Ziya Osman, Cahit Sıtkı, Munis Faik, Feridun Fazıl, Bedri Rahmi, Fazıl Hüsni, Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet, İlhan Berk, Behçet Necatigil,

Cahit Külebi, Suat Taşer, Mehmet Kemal, Sabahattin Kudret, Ceyhun Atuf, Necati Cumalı, Atilla İlhan, Metin Eloğlu, Ümit Yaşar, Turgut Uyar, Edib Cansever, Cemal Süreyya, Ahmet Oktay'dır.

Baki Süha, 1935 yılında Cumhuriyet gazetesinde muharrirdir. Yahya Kemal'le tanışmasını ve onun üzerindeki etkisini anlatırken şunları söyler: "...O günlerde Beyazıt kahveleri bilhassa Küllük, fikir ve sanat adamlarının buluşup görüştükları bir merkezdi... Sanki çift sandalyeye oturmuş gibi yayılmış, iri gövdesi öne doğru eğik, çenesini bastonuna dayamış dalgın dalgın Beyazıt camiine bakıyordu... Üstadım bendeniz Baki Süha diyerek elini öptüm... Yaşımı, tahsilimi, gazetede ne iş tuttuğumu, nereli olduğumu, kaç yıldan beri şiirle uğraştığımı, kaç para kazandığımı, İstanbul'da nerede oturduğumu, içki içip içmediğimi tebensüm ederek arka arkaya sorduktan sonra dersinin yarısında kalmış bir profesör edasıyla, Beyazıt, Beyazıt Camiinin tarihi hakkında konuşmaya başladı... Konuşmasında uzaktan uzağa hissedilen bir Rumeli şivesi vardı. Meselâ kuruş yerine, groş, Eşber yerine Ejber diyordu. (...) Yahya Kemal'in müsaadesi olduğu nisbette en çok Ahmet Hamdi Tanpınar, daha sonra Vehbi Eralp konuşuyor, ara sıra Salim Rıza başkalarının değil sadece Yahya Kemal'in şiirlerini okuyordu. Üstad kendi şiirlerini en iyi okuyanlar arasında Salim Rıza'yı kabul ediyordu. (...) Bir gün içimizden biri, içki sofrasında cesaretlenerek: -Vallahi üstadım, sizin için imparatorluk şairi, fazla Osmanlı diyorlar, diyecek oldu. Bir baktım Yahya Kemal'in yüzü evvelâ kızardı, sonra sarardı... Bir anda esen bu soğuk havayı düzeltmek üzere rahmetli Ahmet Hamdi: - İçimizde Yahya Kemal Bey kadar Gazi'yi seven az insan vardır. Kendisi, Cumhuriyeti kuranlarla birlikte çalışmıştır. Sonra Millî Mücadele yıllarında yazdıklarını okumayan cahiller hep böyle konuşuyorlar... Bereket versin ki üstada komünist demiyorlar, deyince Yahya Kemal ağlamakla gülmek arası garip kakkahalarından birini koyuverdi (Ediboğlu 1968:6-10)."

Baki Süha, eserinde Ahmet Hamdi Tanpınar'la ilgili anılarını anlatırken, onun şair olmaktan ziyade iyi nasir olduğunun altını çizer: "Eskiden Beyoğlu'nda 'Moskova Pastahanesi' diye bir yer vardı. Tünel'deki Markiz ve Löbon Pastahanelerinden sonra edib ve şairlerin özellikle akşamüstleri, geceleri ve gece yarısından sonra toplandıkları, konuşup tanıştıkları bu çayhane, sabahçı idi. 1937 Şubatı'nda sisli, puslu bir havada akşam üstü Beyoğlu'ndan geçerken bir çay içmek üzere Moskova'ya daldım. (...) Cahit Sıtkı ile Ahmet Muhip münakaşa ediyorlardı. Aynı masada onlarla beraber oturan birisi vardı. Okumakta olduğu Nouvelle Littéraire gazetesini çarşaf gibi açtığı için yüzünü göremiyordum. Cahit'in daveti üzerine masalarına gittim... Ufak yapılı kırk yaşlarında gösteren adamı Cahit, dizine dokunarak bana tanıttı:-Ahmet Hamdi. Cahit'in de, Muhip'in de yarı hoca, yarı arkadaş arası hissedilir bir saygıları vardı... Ahmet Hamdi ile yaş farkına rağmen arkadaş olduk. O zamanlar Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik hocasıydı... Koltuğunun altında daima kitap taşırdı. Okuduğu kitabı herkes görmesin veyahut gösteriş yaptığımı sanmasınlar diye ciltleri bir gazetenin arasına kor, koltuğunun altına öyle yerleştirdi. Çoğunlukla Rimbaud, Stéphane Mallarmé, Paul Valéry ve

Baudelaire'i yanından ayırmazdı. (...) Ne yazık ki Hamdi, büyük bir şair olmak isterdi. Tıpkı o da Ahmet Haşim gibi çok kuvvetli bir nâsir olduğunun farkında değildi. Veyahut nesri hafif gördüğü için şiirin kapısını zorluyor, kendisine şair değil de nâsir denmesinden korkuyordu. Çünkü Hamdi, güzel sanat dalları arasında eski Yunan'dan beri en büyük, en ölümsüz ve en güç sanatın 'şiir' olduğu kanısındaydı (Edipoğlu 1968:34-38).

4. Diğer Eserleri

Baki Süha'nın anılarından başka 1962 yılında yayımlanan *Ünlü Türk Bestekârları* adlı çalışması, onun sanatı ve özellikle müziği ne kadar önemseydiğini gösterir. Bu çalışmada "İtrî, Zaharya Efendi, Hafız Post, Kazasker Mustafa İzzet, Hamamî Zade İsmail Dede, Üçüncü Selim, Şakir Ağa, Zekâ Dede, Nikoğos Ağa, Tanburi Ali Efendi, Eyyubî Bekir Ağa, Hacı Arif Bey, Şevki Bey, Leylâ Hanım, Tanburî Cemil, Şemsettin Ziya Bey, Musa Süreyya Bey, Giriftzen Asım Bey, Medenî Aziz Efendi, Rahmi Bey, Lem'i Atlı, Rakım Elkutlu, Selâhattin Pınar, Suphi Ziya Özbekkan, Sadettin Kaynak"la birlikte yirmi beş isimden söz edilir. Baki Süha "Ünlü Türk Bestekârları" adlı eserini yazma amacını açıklarken şunları söyler: "Bu kitap, devirler boyunca Türk musikisi bestekârlarını ele alan bir musiki tarihi olmak iddiasında değildir. Memleketimizde musiki tarihi yazmak merak ve hevesine kapılanların karşılaştıkları güçlükler sayılamayacak kadar çoktur. [...] Hakikaten Türk musikisini seven, onun tarihiyle, bestekârlarıyla meşgul olmak isteyen kimselerin ekserisi büyük bir ümitsizliğe düşmüş, böyle bir musiki karşısında tesellisiz kalmıştır. [...] Bu kitapta yer alan Türk bestekârlarının hayatlarına ve sanatlarına dair olan bilgilerin yüzde sekseni bir alaca karanlık içinde el yordamı ile derlenmiştir. Pek çoğu da kulaktan kulağa gelen rivayet ve hikâyelerle karışmıştır (Edipoğlu 1962:3-4)."

Baki Süha, eserinde ünlü sanatçıların bestelerinden örnekler de verir. Notalarıyla verilen bu örnekler, klasik müzikle ilgilenenler için ayrıca bir kaynak niteliği taşır. Klasik musiki denince ilk hatırlanan bestekâr Buhurizade Mustafa İtrî'dir. O, kendinden sonraki bestekârlar üzerinde derin tesirler bırakır. Baki Süha'ya göre: "Büyük bestecinin Türk musikisi içindeki ölmez yerini tâyin eden eserlerinin başında bayramlarda okunan segâh makamındaki tekbiri ve aynı makamdaki Selâti ümmiyesi gelmektedir. Evliya Çelebi, İtrî'nin aynı zamanda hafızı Kuran olduğunu kaydeder. Buhurizade çok yaşamış Dördüncü Mehmet [...] Üçüncü Ahmet devirlerini görmüştür (Edipoğlu 1962:11-13)."

Baki Süha, 1944 yılında "Türk Şiirinden Örnekler", 1946 yılında "Falih Rıfkı Atay Konuşuyor" ve 1962 yılında da Faruk Çağlayan'la birlikte "Atatürk İçin Bütün Şiirler" adlı kitaplarını yayımlar.

Sonuç

Cumhuriyet dönemi, Türk şiirinde yeni anlayış ve yeni oluşumlara zemin hazırlar. Bu dönemde Faruk Nafiz'le *Memleket Edebiyatı* anlayışı başlar. Onun etkisiyle şair ve yazarların birçoğu Anadolu realitesine yönelir. Yahya Kemal ve

Ahmet Haşim'le *saf şiir* anlayışı devam eder. Buna *Dergâh* mecmuası şairlerini de ilave etmek gerekir. Lirik duyarlılıkla şiirler yazan Cahit Sıtkı, Ziya Osman ve Ahmet Muhip ve Ahmet Hamdi hececi geleneğin devamıdır. Ayrıca bu gelenek içinde yer almakla birlikte şiirlerinde folklorik unsurlar bulunan Ahmet Kutsi de saf şiir anlayışını benimser.

Baki Süha Ediboğlu, lirik duyarlılıkla şiirler yazan şairler grubu içinde yer alır. Onun şiirlerinde, Cahit Sıtkı etkisi bariz bir biçimde görülmekle birlikte Ziya Osman ve Ahmet Kutsi esintisi de kendini hissettirir. *Garip* akımı ile birlikte Türk şiirinde yeni bir söylem değişikliği yaşanır. Alışılmış şiir anlayışı değişir. Şiirde vezin ve kafiye aranmaz. Yerleşik şiir estetiği anlayışından vazgeçilir. Şair, günlük yaşamı ve sıradan insanı şiirin konusu yapar. Konuşma dili ve argo, şiir üslubunda kendine yer bulur. Bu üslup, birçok şairi etkisi altına alır. *Garip* etkisiyle şairlerin bir kısmı serbest şiir anlayışına yönelir. Baki Süha da serbest tarzda şiirler yazar, fakat *Garip* hareketi etkisinde kalmamaya özen gösterir.

Baki Süha, şiirlerinde tabiatı içselleştirir. Tabiattaki değişim, onun ruh hâline yansır. Bu nedenle şiirlerinde, mevsimleri, dağları, denizleri, gökleri, ağaçları ve rüzgârları sıkça anlatır. Bu anlatışta, yalnızlık ve kötümserlik duygusu kendini hissettirir. Cahit Sıtkı gibi Baki Süha da şiirlerinde ölüm temasına işler. Ölüm, şairi sarsar, onda derin izler bırakır. Özellikle şairin annesinin ölümü, bu sarsıntının derinleşmesine yol açar. Ayrıca Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde anneye karşı derin bir özlem de söz konusudur. Bu özlem Ahmet Haşim ve Ahmet Hamdi'nin şiirlerinde daha belirgin bir hâl alır. Benzer durum, Baki Süha'nın şiirleri için de söylenebilir. Şairin doğup büyüdüğü Antalya ve güney sahilleri, onun şiirlerini besleyen bir pınar gibidir.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde radikal değişim *İkinci Yeni* ile başlar. *İkinci Yeni* şairleri, yeni bir söylemin mimarı olurlar. Bu söylem dilde önemli sapmaları beraberinde getirir. Şiir, girift ve kapalı bir yapıya bürünür, imgeler çoğalır. Baki Süha, *Garip* akımında olduğu gibi *İkinci Yeni*'den de etkilenmemeye çalışır. Onun şiir üslubunda, konuşma dili ile yazı dilinin ortak özellikleri görülür. Bu özellik sıradan, basite indirgenmiş bir üslup değil, yazı dili vasıflarını taşıyan estetize edilmiş bir üsluptur.

Baki Süha'nın şiirlerinde, yapı ve ahenk bakımından önemli değişimler görülmez. Hece vezni tercih eden şair, yerleşik hece kalıplarını kullanır. İç ahenge, kafiye ve redife önem verir. Onun serbest tarzda yazdığı şiirlerinde, kafiye yer almaz. Baki Süha, üslup bağlamında monolog, öyküleme, betimleme ve lirik anlatım tekniğini kullanır. Ayrıca kendisi yazdığı güftelerle de dikkat çeker. TRT Müzik Arşivinde bestelenmiş güfteleri ile saygın bir şair konumundadır.

Baki Süha, şair olarak tanınmakla birlikte onun ayrıca gazeteci ve yazar kimliği de vardır. O, *Sel Geliyor* adıyla yayımladığı hikâye kitabında gözlemlerini ve yaşadıklarını anlatır. Onun realist bakış açısıyla yazdığı bu hikâyelerde, şiir dili üslubu okuyucunun dikkatini çeker. Baki Süha, Ankara, İstanbul ve İzmir

BAKİ SÜHA EDİBOĞLU VE ESERLERİ

radyolarında spiker ve programcı olarak da görev yapar. Özellikle radyo görevi sırasında, bir kültür adamı misyonu ile hareket eder. Yahya Kemal başta olmak üzere Ahmet Hamdi Tanpınar ile Reşat Nuri Güntekin gibi Türk edebiyatının önemli şahsiyetlerine radyonun kapılarını açar. Kendisi, Türk edebiyatı, Türk kültürü ve Türk sanatına hizmet eden bir önemli bir değerdir.

KAYNAKLAR

- AKTAŞ, Şerif, (2011), *Edebiyat ve Edebî Metinler Üzerine Yazılar*, Ankara: Kurgan Edebiyat.
- BEZİRCİ, Asım, (1983), *Cahit Sıtkı Tarancı, Bütün Şiirleri*, İstanbul: Can Yayınları.
- EDİBOĞLU, Baki Süha, (1942), *Cenup*, İstanbul: Varlık Yay.
- ....., (1943), *Sel Geliyor*, İstanbul: Ülkü Matbaacılık.
- ....., (1947), *Gece Yağmuru*, Ankara: Ar Matbaası.
- ....., (1953), *İşaret*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- ....., (1958), *Karanlıktan Geçen Gemiler*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- ....., (1962), *Ünlü Türk Bestekârları*, İstanbul: Ak Yayınevi.
- ....., (1968), *Bizim Kuşak ve Ötekiler*, İstanbul: Varlık Yayınevi.
- SAGLIK, Şaban, (2003), *Cahit Sıtkı'nın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*, Ankara: Hece Yay.: 73-75.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, (1980), "Ediboğlu, Baki Süha", İstanbul: Dergâh Yay.: II, 451-452.
- YİVLİ, Oktay, (2011), *Metin Eloğlu'nun Şiiri*, Ankara: Ürün Yayınları, Ankara.

